

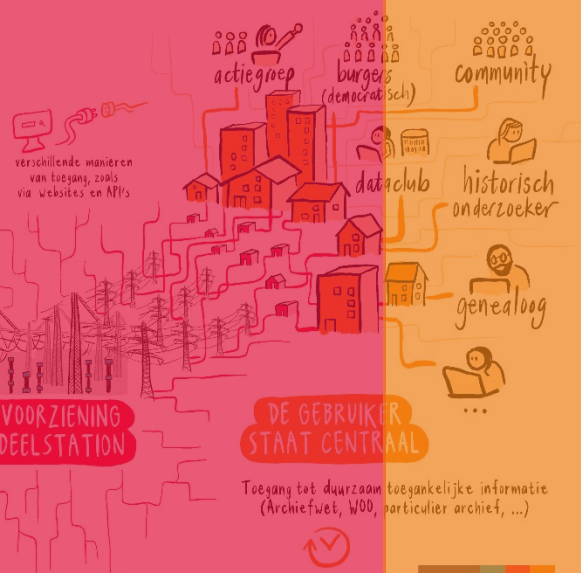
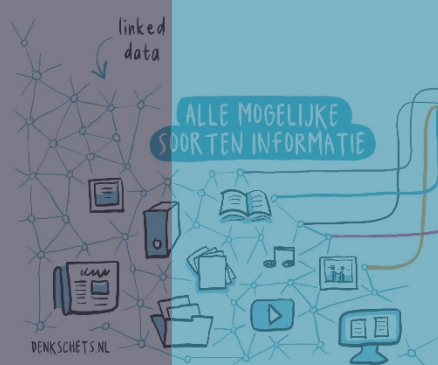

Het archief als nutsvoorziening

Best practice: Westfries Archief als informatiedistributiecentrum

HET ARCHIEF ALS NUTSVOORZIENING

van centrale naar verdeelstation

September 2025

Introductie

Het archief als nutsvoorziening

Het archief van de toekomst is: Het archief als nutsvoorziening. KVAN neemt het voortouw in de transitie van centrale naar verdeelstation. Door het delen van showcasedocumenten met *best practices* bieden wij inspiratie over hoe andere archiefinstellingen dit vormgeven. Om kennis te delen en als hulpmiddel. Van welke werkwijzen hebben zij gebruik gemaakt?

Een archief als nutsvoorziening kent vele uitingen en de weg ernaartoe kan verschillend zijn.

Belangrijk zijn de drie principes van:

- de gebruiker staat centraal
- historische én actuele informatie
- archief als verdeelstation van informatie

Best practice: Het Westfries Archief als informatiedistributiecentrum

Deze best practice is een initiatief van het Westfries Archief

KVAN biedt met dit document een gestructureerd overzicht van een best practice, inclusief de aanpak, metingen en strategische inzichten.

Wij danken Anouk Schoemaker van Westfries Archief voor haar medewerking.

1. Het Westfries Archief: het project

Het Westfries Archief (WFA) heeft een regionaal informatieplatform ontwikkeld dat gemeenten en regelingen ondersteunt bij duurzaam digitaal informatiebeheer.

Projecteigenaar, organisatie en materiaal

Naam:	Anouk Schoemaker
Organisatie:	Westfries Archief
Projecttitel:	Het Westfries Archief als informatiedistributiecentrum
Type materiaal:	Digitale informatiebronnen van gemeenten en lokale overheden
Infrastructuur:	Robuust, schaalbaar en juridisch geborgd

1. Projectbeschrijving

1.1. Beschrijving

Het Westfries Archief (WFA) heeft een regionaal informatieplatform ontwikkeld dat gemeenten en regelingen ondersteunt bij duurzaam digitaal informatiebeheer. Vanuit één centrale infrastructuur krijgen partners toegang tot veilige opslag, efficiënte ontsluiting, publicatie en – waar nodig – gecontroleerde vernietiging van digitale informatie. Daarbij blijft de regie altijd bij de bronorganisatie. Zo neemt het Westfries Archief een voortrekkersrol in de archiefsector en laat zien hoe toekomstbestendig informatiebeheer in de praktijk vorm kan krijgen.

Toen Anouk Schoemaker in 2018 werd aangesteld bij het Westfries Archief om de implementatie van het eDepot te realiseren, zag ze al snel dat er meer kansen lagen.

In een maatschappij waarin veel digitale informatie op ons afkomt, heb je digitale denkers nodig.

Anouk Schoemaker kreeg de mogelijkheid om het WFA beter te laten reageren naar wat er op je afkomt binnen het archief en daar ook een team op te vormen. Mensen van buiten de archiefsector naar binnen halen is een belangrijke stap geweest in het realiseren van een toekomstbestendig archief. Datadenkers, puur gericht op de verwerking van data en informatie.

Hét centrum voor informatie beheer in Westfriesland. Ondersteunen, Informeren, Beheren én Samen sterker in digitaal informatiebeheer

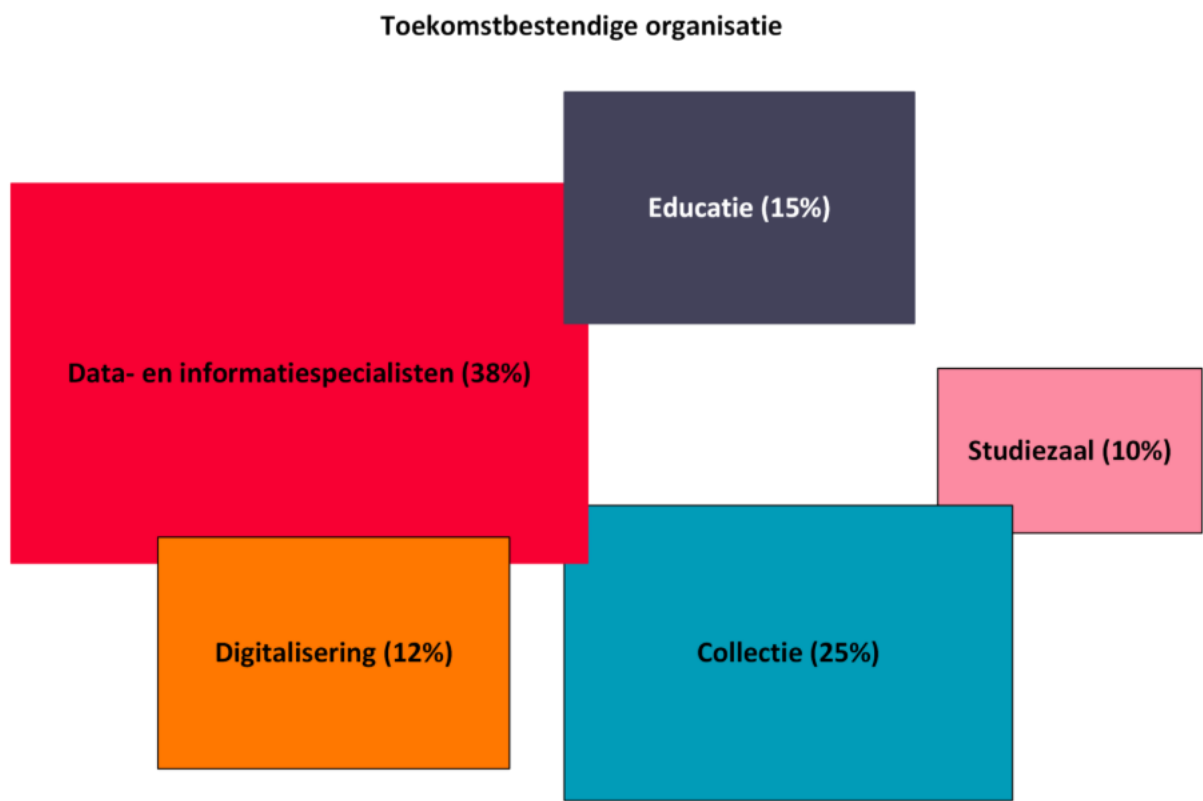
1.2. Grootschalige transitie

Het voorbeeld van het Westfries Archief gaat verder dan een project: het is een grootschalige transformatie.

Het Westfries Archief positioneert zich als betrouwbare regionale partner **voor duurzaam digitaal informatiebeheer**. Dit sluit aan bij de digitale strategie van het archief als nutsvoorziening: een uniforme en schaalbare infrastructuur waar in dit geval archivering, publicatie en beheer integraal zijn geregeld.

Om deze verbreding van de archieffunctie te realiseren heeft Anouk Schoemaker ingezet op mensen om deze verandering tot stand te brengen. De transformatie kreeg vaart door de instroom van nieuwe medewerkers met **nieuwe kennis en inzichten**. De kracht van de transformatie zit in de combinatie van expertises. Door archiefexperts en historici te laten samenwerken met collega's die datagedreven werken, ontstaan nieuwe Inzichten. Dit versnelt niet alleen de innovatie, maar verrijkt ook de manier waarop het verleden toegankelijk wordt gemaakt. Zo is het Westfries Archief uitgegroeid tot een betrouwbaar kenniscentrum voor overheidspartners.

Het diagram hieronder toont de samenstelling van het personeelsbestand van het Westfries Archief gericht op een toekomstbestendige organisatie. Waar eerder het gewicht bijna volledig op archivistiek dan wel geschiedenis lag, is dat nu bij het Westfries Archief 50/50:

Zo'n grootschalig transformatie moet je klein beginnen.

Inmiddels is het WFA kennispartner en samenwerkingspartner voor alle zeven gemeenten van Westfriesland. Deze gemeenten zijn deelnemers in de gemeenschappelijke regeling die het eDepot mogelijk maakt en kunnen gebruik maken van de diensten (zoals uitplaatsing, e-mailarchivering, archieffunctionaliteiten). Naast individuele gemeenten zijn ook gemeenschappelijke regelingen (GR-en) betrokken als partners en afnemers van diensten zoals e-mailarchivering, Woo publicaties en openbaarheid.

Het Westfries Archief verwacht dat uitplaatsing zal gaan toenemen en dat de termijnen waarop informatie wordt overgedragen steeds korter wordt en uiteindelijk verdwijnt. De rol van WFA is ontzorgen op technisch, procedureel en wettelijk vlak.

1.3. Organisatie & Strategie

Visie en strategie: innovatie als lange termijn visie

Digitale ontwikkelingen volgen elkaar razendsnel op. Hoe het landschap erover drie of vier jaar uitziet, is nauwelijks te voorspellen. Juist daarom kiest het Westfries Archief voor **innovatie als langetermijnstrategie**. Wie flexibel inspeelt op technologische veranderingen, blijft toekomstbestendig. Volgens Anouk Schoemaker vraagt dit om meer vertrouwen in techniek.

De visie van het Westfries Archief is dat het archief regionale samenwerking stimuleert op het gebied van informatiemanagement. Heel praktisch houdt dit in dat het Westfries Archief het mogelijk maakt dat informatie niet onnodig of dubbel bij de deelnemers wordt beheerd en bewaard.

Deze heldere visie heeft er mede toe geleid dat overheidspartners inmiddels zelf aankloppen bij het Westfries Archief. Ook om mee te denken bij het informatiebeheer, zijn de medewerkers van het Westfries Archief daar om out-of-the-box en creatief mee te denken. Als toezichthouders worden hiermee ook de juridische kaders geborgd en dat het qua wetgeving klopt. Ook de eventuele creatieve oplossingen, voldoen aan de wettelijke eisen die daaraan gesteld worden. Het WFA is hierin echt sparringpartner en faciliteerder geworden.

Samenwerking

De samenwerking met overheidspartners zorgt voor een soepele en betrouwbare overdracht van informatie. Om dit te borgen heeft het WFA regionale overlegstructuren ingericht, waarin techniek, archiefbeheer en toezicht samenkomen. Als initiatiefnemer en voorzitter brengt het WFA de juiste partijen bij elkaar en fungeert het als verbinder in de regio.

Hierbij is toezicht al geïntegreerd, de archiefinspecteur zit ook bij de overleggen. Er zijn overleggen per gemeenten en 4 tot 6 keer per jaar met alle gemeenten bij elkaar. Wanneer er een migratie is of organisatiewijzigingen zijn, heeft dat veel impact op de informatiehuishouding. Het WFA denkt mee en adviseert. Dat is verstandig, want de impact die deze veranderingen hebben op de informatieoverdracht naar het archief, nu of op lange termijn, is meteen inzichtelijk. Het Westfries Archief kan op deze manier goed anticiperen en denkt breed mee met alle gemeenten. Daardoor krijgen ze veel informatie en weet het archief goed wat er gebeurt in de gemeente.

Gemeenten zien het WFA steeds meer als verbinder: zij zorgen ervoor dat de juiste mensen samenkomen om vraagstukken verder te brengen. En dat is van groot belang. In gremia waar bijvoorbeeld Woo-publicaties aan bod komen, brengen de gemeenten nu die gezamenlijke projecten als voorbeeld naar voren. Zulke praktijkvoorbeelden maken zichtbaar hoe succesvol de samenwerking is en helpt het WFA ook om andere gemeenten over de streep te trekken.

Toegevoegde waarde voor burgers

Door deze intensieve samenwerking, krijgen burgers en aangesloten instanties via één regionaal toegankelijk platform betrouwbare en actuele toegang tot openbare informatie. Zonder extra belasting van gemeentelijke processen, maar juist mét een verlichting van beheerstaken voor gemeente.

Toegevoegde waarde burgers:

- Eén herkenbaar en centraal platform voor open overheidsinformatie
- Betrouwbare en actuele toegang tot alle vormen van openbare overheidsinformatie
- Actieve en laagdrempelige transparantie van gemeenten

Toegevoegde waarde voor interne processen

Er is ook waarde toegevoegd op **het interne proces**. Door de samenwerking ontstaat er vermindering van versnipperde oplossingen én lagere kosten door schaalvoordeel. Bovendien is er beperking van commerciële partijen, ontzorging in technisch beheer én betere juridische borging en versiecontrole. Mede omdat er geïntegreerd toezicht is.

Toegevoegde waarde intern proces:

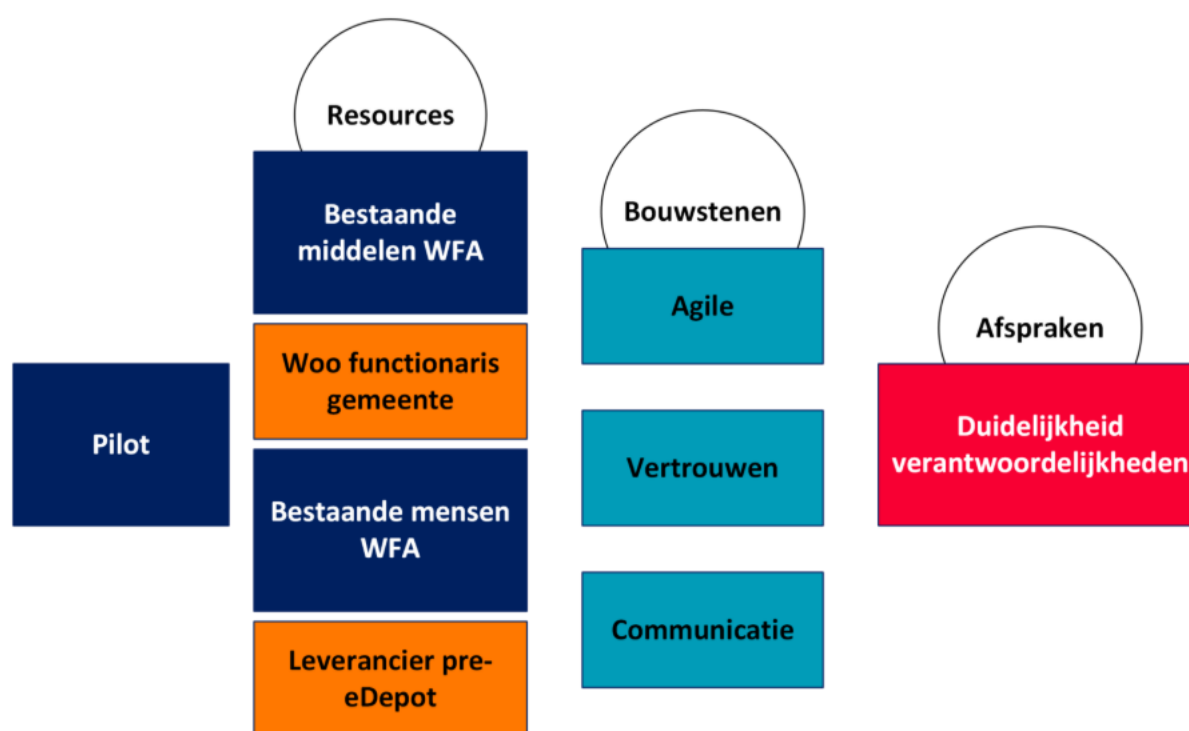
- Minder versnippering door gezamenlijke oplossing
- Lagere kosten dankzij schaalvoordeel
- Minder afhankelijkheid van commerciële partijen
- Ontzorging in technisch beheer
- Betere juridische borging en versiecontrole
- Geïntegreerd toezicht door archiefinspectie
- Deskundige ondersteuning en advies bij datatechniek

2. Projectplan

Aanpak

Het projectplan van het Westfries Archief kende een duidelijke route: starten met een pilot, zorgvuldig evalueren en vervolgens stapsgewijs opschalen. De pilot voor Woo-publicatie, uitgevoerd met gemeente Hoorn na het stopzetten van PLOOI, maakte gebruik van de bestaande eDepot-infrastructuur. Hierdoor kon het project snel en met lage kosten van start. Bij deze aanpak is er door het WFA bewust gekozen voor **iteratief en agile**: in kleine stappen werken, steeds toetsen in de praktijk, en op basis van de uitkomsten verder door ontwikkelen.

Aanpak Woo

Het voordeel van deze werkwijze is dat je risico's beperkt, omdat je met kleine stappen verder uitbouwt en er dus niet meteen een volledig systeem neergezet hoeft te worden. Tegelijkertijd wordt er ruimte gecreëerd voor leren en bijsturen, waardoor het eindresultaat beter aansluit bij de behoeften van de gemeenten en partners. Zo werd de transformatie een gezamenlijk proces waarin ervaring en feedback direct konden worden verwerkt.

Opbrengsten en voordelen

- Snelle resultaten dankzij hergebruik van bestaande infrastructuur
- Draagvlak en vertrouwen door nauwe samenwerking met gemeenten
- Lage instapdrempel door eenvoudige technische inrichting
- Beheersbare kosten door gebruik van bestaande techniek

Uitdagingen en lessen

Natuurlijk kent zo'n omschakeling naar regionale informatiehubs niet alleen maar succeskanalen. Anouk Schoemaker geeft aan dat er ook heel veel geduld bij komt kijken.

De grootste uitdagingen lagen bij de besluitvorming en personele wisselingen binnen gemeenten. Trajecten duurden hierdoor langer en afspraken moesten regelmatig worden herhaald. Ook vroeg de overgang van lokale systemen naar een regionaal model om extra begeleiding en uitleg. Van 'eigen systemen' naar gezamenlijk optrekken is onwennig in het begin.

Goede en heldere overlegstructuren zijn dan cruciaal. De vorming van expertteams heeft hierbij ook enorm geholpen.

Omdat wetgeving en technische wensen voortdurend veranderen, bouwt het WFA modulair en iteratief. Zo blijft de infrastructuur flexibel en toekomstbestendig. Daarnaast blijft het Westfries Archief technische oplossingen uitbreiden en innoveren. Deze werkwijze maakt het mogelijk om behoeften vroegtijdig te signaleren en daarop in te spelen.

Rolverdeling:

- **Westfries Archief:** technische realisatie, beleidsadvies en beheer
- **Gemeenten:** inhoudelijke verantwoordelijkheid en regie op eigen informatie
- **Samenwerking:** multidisciplinair team van data- en informatieprofessionals, juristen, IT-experts en archiefprofessionals

3. Meting en Validatie

Resultaten

Traditionele collectie beheersystemen zijn nauwelijks ingericht op rapportage. Voor datagedreven werken is dit een gemis: zonder cijfers over bijvoorbeeld het aantal raadplegingen of digitaliseringsvolumes ontbreekt een basis voor sturing. Daarom ontwikkelde het Westfries Archief een eigen datawarehouse. Hierin worden cijfers verzameld die helpen bij analyse, onderbouwing en besluitvorming.

Het toetsen van een Woo-publicatie in de pilot met gemeente Hoorn, was veel simpeler. Het simpelweg online plaatsen van een Woo-publicatie voldoet namelijk niet aan de wettelijke eisen en valt daarmee onder de Wet elektronische publicaties (Wep) en nog niet onder de Archiefwet. Met publicatie binnen een archiefomgeving wordt wél aan de wettelijke voorwaarden voldaan. Daarmee is de pilot in de kern al geslaagd. Maar naast juridische borging biedt deze oplossing ook meer gebruikersgemak en overheidspartners worden actief ontzorgd.

In 2022 zijn al bijna 360.000 digitale bestanden van het DMS-archief van gemeente Hoorn overgebracht naar het Westfries eDepot. Dit hield uitplaatsing in van wat voorheen in DMS stond, metadata structurering en openbare ontsluiting (voor zover wettelijk mogelijk).

Resultaten:

- **Wettelijke borging:** voldoen aan wet- en regelgeving
- **Gebruikersgemak:** eenvoudige en betrouwbare toegang
- **Ontzorging partners:** minder dubbel werk en minder beheerlast

Daarnaast zijn er ook doelen meetbaar gemaakt, zoals:

- Aantal aangesloten gemeenten
- Aantal en type informatie gepubliceerd
- Tevredenheid gebruikers (gemeenten en burgers)

Tijdsinvestering

Een ander doel dat het WFA graag meetbaar had gemaakt, is de mate waarin partners interne capaciteit besparen door samen te werken met het Westfries Archief. Ondanks dat het zeer waarschijnlijk lijkt, blijkt het toch lastig om dat in een businesscase te onderbouwen. Deze meting is dus nog niet gerealiseerd.

Een veelgehoorde zorg is dat ontzorging van overheidspartners juist méér werk oplevert voor het archief. De praktijk wijst anders uit: doordat processen grotendeels geautomatiseerd zijn en verantwoordelijkheden helder liggen, blijft de extra tijdsinvestering minimaal. Cruciaal daarbij zijn goede afstemming en communicatie met alle betrokkenen.

Ook Anouk Schoemaker geeft aan dat het weinig tot **geen extra werk** oplevert, de scheiding tussen archiefbeheer en de informatievormende organisaties is immers duidelijk geregeld. Zolang de

informatie op de juiste manier wordt aangeleverd, blijft de verwerking efficiënt. Het proces van opname (ingest) verloopt grotendeels geautomatiseerd: een druk op de knop en het systeem doet de rest.

Doorontwikkeling

Doorontwikkeling is bij het WFA structureel ingebouwd via periodieke evaluaties, expertteams en kennisdeling. Innovatie vraagt constante aandacht: er wordt vandaag al gewerkt met de technologie van morgen. Digitale wendbaarheid en inzet van **formatie op innovatie** zijn hierbij leidend. Innoveren gaat niet vanzelf. *“Niet afwachten, maar gewoon doen!”* geeft Anouk Schoemaker ons met veel enthousiasme mee.

4. Het Archief als Nutsvoorziening

KVAN dankt Anouk Schoemaker en Westfries Archief voor het delen van hun ervaringen met het project ‘Het Westfries Archief als informatiecentrum’. We sluiten de showcase af met enkele vragen over het archief als nutsvoorziening. Anouk geeft antwoord:

Waarom moet een archief wendbaar zijn?

“Omdat wetgeving, technologie en informatiebehoeften voortdurend veranderen. Alleen met flexibiliteit kan een archief duurzaam toegevoegde waarde blijven bieden.”

Waarom zet jij je in voor de realisatie van het archief als een verdeelstation?

“Het biedt schaalvoordeel, juridische borging en gezamenlijke verantwoordelijkheid, waardoor lokale overheden goedkoper, efficiënter en toekomstbestendiger kunnen werken. Hierdoor gaan we met elkaar efficiënt om met middelen en capaciteit, zoals van een overheidsorganisatie verwacht mag worden. De regionale samenwerking leidt tot een gedeeld centraal distributieplatform waar zowel overheden als burgers direct profijt van hebben.”

Wat is voor jou je werk purpose en wat is je droom nog binnen de archiefsector?

“Nou, ik wil bijdragen aan een betrouwbare en toegankelijke overheid door een duurzame, transparante informatievoorziening mogelijk te maken. Daarin zou ik zelfs nog wel een stapje verder willen gaan. Nog meer helpen bij het aanleveren van de juiste informatie van gemeenten. Er zijn grote verschillen binnen gemeente, je hebt heel kleine gemeenten en steden. De een heeft veel meer expertise en kennis dan de andere. Dat verschil wil ik dichterbij elkaar proberen te brengen. Onderling kunnen de gemeenten niet voor elkaar ingezet worden, maar het archief kan hierin wél ondersteunen. Bijvoorbeeld door deze gemeenten de data ongestructureerd aan te laten leveren. Wij zorgen dat we het structureren en in het juiste format zetten. Dat doen we nu al redelijk veel, maar daarbij zou ik nog meer willen helpen of mogelijk maken. Nieuwe techniek moet dat mogelijk gaan maken.”

Dus jouw droom is nog die extra stap te zetten door de regio technische te ondersteunen en te verbinden?

“Ja, ik wil meer een regionaal centrum worden op gebied van informatiebeheer. Door meer onze expertise te kunnen delen. Uiteindelijk is dat gunstiger voor iedereen. Wanneer er meer binnen ons depot geplaatst wordt, hoe meer de applicatie groeit, hoe veelzijdiger. Uiteindelijk heeft dat ook tot gevolg dat het team moet worden uitgebreid, maar daarmee wel met een beperkt FTE binnen de hele regio.”

Risico nemen is een goede eigenschap wanneer je aan complexe zaken werkt. Het Westfries Archief heeft ook als kernwaarde ‘betrouwbaarheid’. Hoe combineer je deze misschien schijnbaar tegenstrijdige waardes?

“Zonder pilots en experimenten kun je complexe informatie uitdagingen niet oplossen. Risico's zijn beheersbaar mits goed geborgd. Door de kaders die betrouwbaarheid borgen te respecteren en de wettelijke kaders te respecteren. Dat in de gaten houdend kun je risico's nemen.”

Elke keer wanneer je ‘iets oplevert’ en daarna evalueert/analyseert, wordt de mate van complexiteit teruggebracht. Ben je het hiermee eens/oneens, licht toe.:

“Eens. Door iteratief werken ontstaat steeds meer duidelijkheid en eenvoud in een aanvankelijk complex vraagstuk.”

Wil je nog iets kwijt?

“Wacht niet tot iedereen begrijpt hoe je het doel wil bereiken, maar ga aan de slag en overtuig door middel van behaalde resultaten.”

CONTACT

> [Westfries Archief](#)

> [Anouk Schoemaker](#)

Best practices - Het archief als nutsvoorziening | KVAN

Het archief van de toekomst is een nutsvoorziening. KVAN, Koninklijke Vereniging Archiefsector Nederland, neemt het voortouw in de transitie van een centrale naar een verdeelstation: het verdelen distribueren en verrijken van informatie. Er zijn al diverse voorbeelden, zowel van grotere als kleinere instellingen, elk met een eigen aanpak.

In deze reeks presenteren we inspirerende voorbeelden zoals Proof of Contexts, dat de potentie van innovatie laat zien. Een inspirerend voorbeeld van een nutsvoorziening.

Wil je meer weten over het archief als nutsvoorziening?

Scan de QRcode en bezoek de projectpagina met alle informatie op de website van KVAN.

Samenvatting –Westfries Archief Informatiecentrum

Regionaal informatieplatform:Eén centrale infrastructuur voor veilig digitaal informatiebeheer, publicatie en gecontroleerde vernietiging.

Transformatie: WFA groeide van archiefinstelling naar kennis- en samenwerkingspartner voor zeven gemeenten en gemeenschappelijke regelingen.

Innovatie & strategie: Flexibiliteit en vertrouwen in techniek staan centraal; toekomstbestendig door modulaire, iteratieve aanpak.

Samenwerking: WFA als verbinder, met overlegstructuren en geïntegreerd toezicht; gemeenten ervaren ontzorging en betrouwbaarheid.

Toegevoegde waarde burgers:

- Eén herkenbaar en centraal platform voor open overheidsinformatie.
- Betrouwbare en actuele toegang.
- Transparantie en toegankelijkheid.

Toegevoegde waarde interne processen:

- Lagere kosten en minder versnippering.
- Minder afhankelijkheid van commerciële partijen.
- Ontzorging technisch en juridisch.

Projectaanpak: Pilot → evaluatie → opschalen; agile en iteratief werken om risico's te beperken en behoeften beter te bedienen.

Resultaten:

- Voldoen aan wet- en regelgeving (Wep/Archiefwet).
- Gebruikersgemak en ontzorging van partners.
- Ruim 360.000 bestanden succesvol gemigreerd.

Uitdagingen: Besluitvorming en personele wisselingen bij gemeenten; overgang naar regionaal model vraagt begeleiding.

Doorontwikkeling: Continu leren en innoveren via evaluaties, expertteams en kennisdeling; digitale wendbaarheid als kern.